

Till dig som bedriver täkt- verksamhet:

Denna text är en vägledning för hur man kan gynna den biologiska mångfalden. Tänk på att **alltid** kontrollera ditt täktillsstånd innan åtgärder vidtas för att se vilka villkor som gäller för din täkt. Du kan ta kontakt med kommunen eller Länsstyrelsen för att få hjälp med att avgöra vilka åtgärder som är lämpliga.

Bibaggar

Klöversobermal

Vill du veta mer?

Kontakta gärna:

Miljöenheten
Länsstyrelsen i Uppsala län
Hamnesplanaden 3, 751 86 UPPSALA
telefon: 018-195000 (vxl)
fax: 018-195201
webb: www.c.lst.se
e-post: lansstyrelsen@c.lst.se

Grafisk form: Mats W. Pettersson.
Texter: Mats W. Pettersson, Ingemar Frycklund,
Sofia Gylje m. fl.
Foto omslag: Niina Sallmén (grustag med sjöut-
sikt), Maria Forslund (vägg med backsvalebon, två
bilder från grustäkten Vårfrukyrka-Ål, samt bibag-
gar), Mats W. Pettersson (tjärblomster), Jan-Olov
Björklund (klöversobermal).
Foto i övrigt: Lars Petersson (backsvala).
Illustration grustag: Jonas Lundin
Tryck: Länsstyrelsens reprocentral, Uppsala.

Vägledning för skötsel av grus- och sandmarker

I denna skrift vill Länsstyrelsen visa att man med enkla medel kan gynna den biologiska mångfalden vid skötsel av t.ex. grusgropar, skjutfält och sandiga betesmarker.

LÄNSSTYRELSENS
MEDDELANDESERIE
2007:8

FAKTABLAD
MILJÖENHETEN
ISSN 1400-4712

Om arterna:

Många växter och djur är beroende av öppna sand- och grusytor. Exempel på sådana områden är grusgropar, lertag, branddammar, skjutfält, sandiga betesmarker och vägskärningar. Dessa till synes karga platser är en värdefull naturtyp med en mängd sällsynta småkryp och örter. Flera av de arter som trivs i dessa miljöer har minskat kraftigt som en följd av att deras naturliga livsmiljöer blivit allt sällsyntare.

I olika slags öppna sand- och grusmarker som vi människor åstadkommer kan många av dessa arter överleva.

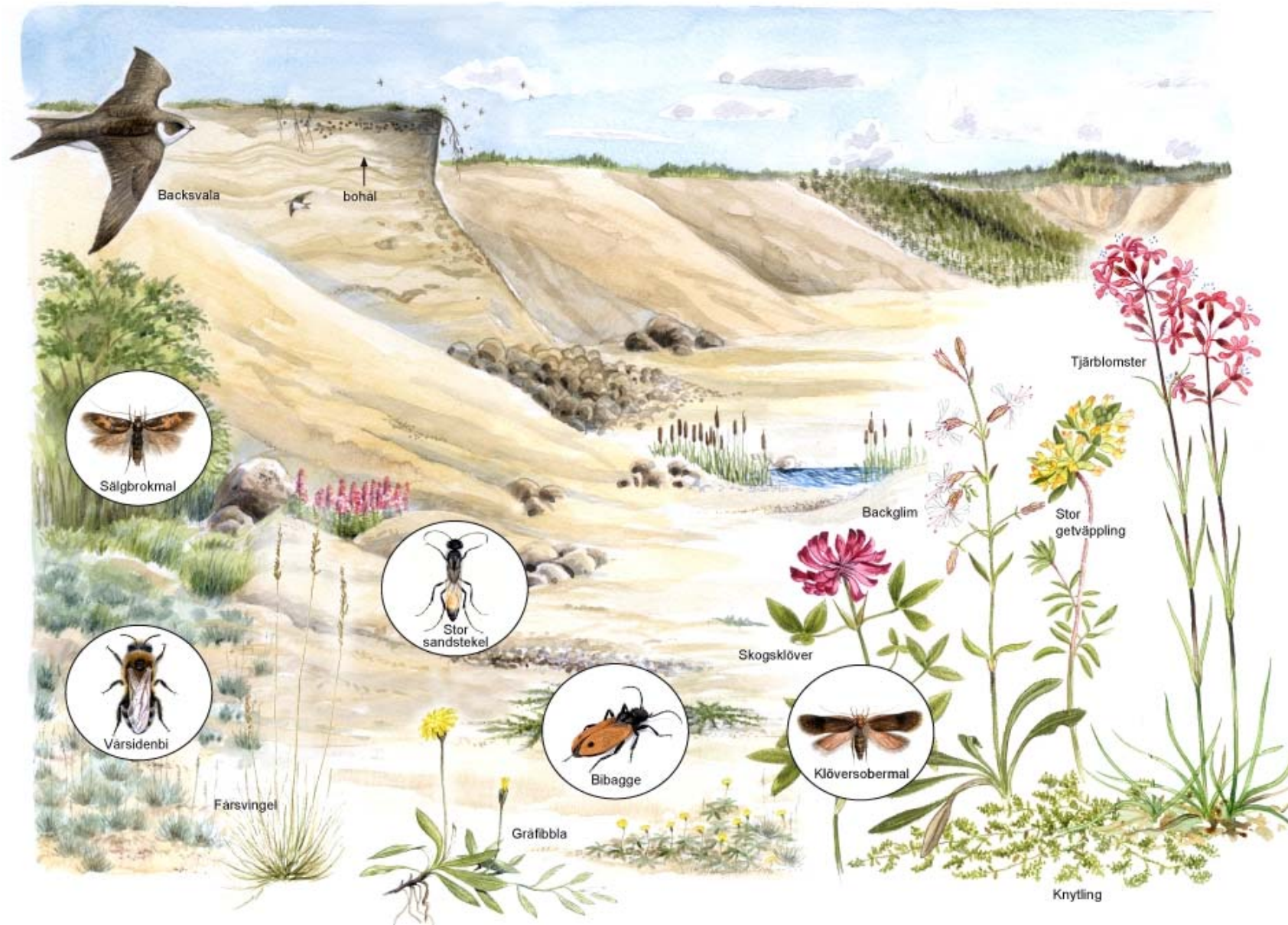
Exempel på växter som har minskat i sina naturliga miljöer och som kan gynnas av öppna sand- och grusmarker är skogsklöver, kattfot, tjärblomster, backsippa, backnejlika, backglim, getväppling och kärringtand.

Många små men spännande och sällsynta fjärilar är beroende av dessa växter eftersom deras larver lever på växterna, t ex klöversobermal, nejlik-säckmal, punkterad backglimsäckmal och liten blåvinge.

Växternas blommor producerar också mat, t.ex. till många av de ca 280 arter bin som finns i Sverige. Många bin och andra insekter behöver dessutom öppna sandytor för att gräva sina bogångar.

Bina ger i sin tur upphov till en mängd följearter, t ex den parasitiska bibaggen och många rov- och vägsteklar.

Fåglar kan också vara beroende av öppna sand- och grusytor. Den rika tillgången på insekter lockar till sig fåglar som nattskärra, backsvala och ortolansparv.

Backsvalan gräver sina bon i branta skärningar, och om tåkten ligger i närheten av strömmande vatten kan också kungsfiskaren häcka här.

Lertag, dammar och andra våtmarker på sandig mark är viktiga både för fåglar och groddjur. Den större vattensalamandern är speciellt känslig och sällsynt. Lämna gärna öppna vattensamlingar, och lämna marken omkring orörd för groddjurens övervintring på land. Det är viktigt att inte plantera in fisk, som äter upp groddjurens larver.

Backsvala

Vad man bör tänka på vid skötsel av grus- och sandytor:

Många av de arter som lever i sand- och grusmarker har en bra spridningsförmåga och är anpassade att flytta runt i landskapet för att utnyttja de tillfälliga erosionsblottor som uppkommer på sandig mark. Genom att hålla marken öppen ökar arternas möjlighet att sprida sig. Därför är det värdefullt att fortsätta sköta om även nedlagda grustäkter och skjutbanor. Här är några exempel på hur man på ett enkelt sätt kan bidra till den biologiska mångfalden:

- Täck helst inte över öppen sand med jord, och avstå gärna från att så in gräs. Detta gäller även vägskärningar med sand.
- Lämna gärna vissa ytor med finsand öppna vid efterbehandling av tåkt. Låt framförallt solexponerade sydsluttningar vara trädfräa (enstaka små tallar kan ryckas upp, det skapar fina blottor).
- Jämna inte ut alla slänter. Spara eller skapa gärna några branta skärningar till backsvalorna, samt lämna rothak åt steklarna.
- Spara gärna någon mindre upplagshög av sand som ligger på grövre material. Det ökar sandinslaget.
- Skydda om möjligt de solexponerade sluttningarna genom att sätta upp hinder som motverkar terrängkörning med motorfordon och cyklar samt dumpning av allehanda avfall.
- Värdefulla träd bör sparas, framförallt sälg eftersom den blommar tidigt på våren då det saknas andra nektarkällor för bin och fjärilar. Andra enstaka gamla träd blir fin boplats åt trädhålslevande bin och ger lä åt äggläggande fjärilar.
- Ytor med värdefull flora bör sparas. Exempel på sådana växter är tjärblomster, gulmåra, backglim, knyttling, skogsklöver, solvända, gråfibbla, kungsljus, blåklocka, prästkrage och smultron. Man kan eventuellt också plantera in dessa.
- På sikt kommer troligen en grässvål att bildas. Då kan man försöka skapa öppna ytor av sand genom någon slags störning.